KİMLİKLERİNİZ LÜTFEN 2. BASIM

KEMAL ÖZER

şiir

yazko

Ö.F. TOPRAK ÖDÜLÜ - 1982

KİMLİKLERİNİZ LÜTFEN

Şiir

2. basım

YAZKO
Türkocağı Cad.
No: 17, Kat: 1
Cağaloğlu - İstanbul

Yazarın öteki kitapları:

GÜL YORDAMI şiirler
ÖLÜ BİR YAZ şiirler
TUTSAK KAN şiirler
KAVGANIN YÜREĞİ şiirler (2. basım)
YAŞADIĞIMIZ GÜNLERİN ŞİİRLERİ şiirler
SEN DE KATILMALISIN YAŞAMI SAVUNMAYA şiirler
TDK Şiir Ödülü (3. basım)
NASRETTİN HOCA şiirli öyküler (5. basım)
GECEYE KARŞI SÖYLENMİŞTİR şiirler
GÜLDEKİ ŞAFAK gezi
SANATÇILARLA KONUŞMALAR röportaj
HAYDUT OTU L. Levçev'ten çeviri (F. Erdinç'le)
TATİL KÖYÜNDEN ÖYKÜLER çocuk öyküleri

Bu kitap Özkur Ofset Tesislerinde,
basıldı.
Kapak: İsa Çelik
İstanbul 1982

KİMLİKLERİNİZ LÜTFEN

KEMAL ÖZER

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

Her sabah camı açtığımızda
gökyüzü soruyor yukardan
soruyor kim olduğumuzu
adım attığımız her sokak
geçtiğimiz kapılar rastladığımız ağaçlar
dönüş yolumuzdaki akşam rüzgârı

OZANIN GEZİ GÜNLÜĞÜNDEN

BİR İNSAN, BİR DÜŞ

Kentler tanıdım, yaprakları
her sabah sokak sokak açılan
aydınlık bir çiçeğe benzer.
Kentler tanıdım, diz çökmüş
kendini seyretmek için bir ırmakta,
yüzü hâlâ yanar durur
başına gelenlerin utancıyla.

İnsanlar tanıdım, birbirlerine
sırt dönecek kadar ilgisiz,
aynı dertleri paylaşsalar bile.
İnsanlar tanıdım, yaşam boyu
yetecek kadar sevecenlik dolu
bir daha karşılaşmayacağı birine.

Ve tanıyana dek Madam Ella'yı
bilmezdim bir insanın
yüzünde bir kenti taşıyacağını.
Uzaktık karşılaştığımızda
ikimiz de yaşadığımız ülkeden,
kalabalığı arasında bir toplantının.

Önce gözlerini tanıdım,
öylesine yumuşak ve kederli.
Yıllardır dağılmayan bir sis
dağılmaya başlamıştı sanki,
yeniden görüyordu karşısında
yıllardır görmediği birini.

Sonra sesini tanıdım,
alabildiğine ürkek ve dokunaklı.
Türkçe sözcükler iki yanında
iki örgü saç gibiydi yüzünün
özenle saklamıştı okul çantasında
ve söylerken onları yedi yaşındaydı.

Yedi yaşındaydı elli yıl önce
bırakıp giderken İstanbul u.
O günkü gibi duruyordu belleğinde
düşmanlığı barındırmayan mahalle,
birbiriyle yardımlaşan komşular,
Anadoluhisarı'ndaki çocukluğu.

Anladım ki yüzüme bakarken
beni değil İstanbul'u görmüştü.
Madam Ella için İstanbul
anladım ki yıkılmayan bir düştü,
özlemiydi kardeşçe yaşamanın.
Bu kanlı, bu kıyıcı, bu haksız dünya
elinden alamamıştı bir türlü.

EKSİK BİR ÇAN İÇİN ŞİİR

Karlı bir geceyarısı dışarıda.
Gözlerimi yumuyorum.
Sınır ve engel tanımayan bir rüzgâr.
Silkelendikçe ağaçlar bembeyaz dallarıyla
çan sesleri duyuyorum.

Kampanalar Anıtı
Vitoşa eteklerinde bir tepede
Sofya'ya yakın.
Uğuldasın diye rüzgâr estikçe
getirip diktiği dünya çocuklarının,
uğuldasın diye barış adına
ülkelerinden getirip diktiği çanlar.

Anımsıyorum tırmandığımızı
soğuk bir aralık günü o tepeye.
Her ülkenin çanında barış
nasıl ses veriyor duymak için
anımsıyorum koştuğumuzu birinden ötekine
değişik ülkelerden gelmiş ozanlar.

Duyuyorum o anda duyduklarımı.
Ustası bir hüner göstermiş her birinin,
kimine görkem vermiş, kimine çeviklik.
kiminde kıyısız denizlerin uğultusu,
kiminde cıvıltısı gün doğarken serçelerin.
Bir tek benim ülkemin sesi eksik.

Biliyorum sona ermeyecek bu şiir.
Bir döküm ocağının körüğü gibi
sesler devşirecek dizelerim,
çıraklık edecek bir ustanın yanında,
tunca işleyip de halkımın özlemini
götürüp asana dek o boşluğa.

VARNA'DA KENDİMLE KONUŞMALAR

I.

Varna'da zaman akışsız.

Varna'da ne kadar kalırsam
hep o haziran sabahında olacağım,
hep havalandığı saatte uçağımın.

İstanbul'u aşağıda bırakınca
ülkem sanki silindi yeryüzünden,
sanki gümrükten geçmedi
beni gündelik yaşama bağlayan ilişkiler,
ve adım açığa alındı
kavganın demirbaş defterinde.

Varna'da zaman akışsız.

Varna'da yaşayacağım günler
dizilecek iki kanadı arasına
öncesiz ve sonrasız bir ayracın.

II.

Güller olmalı
Varna'da ilk aradığım:
İlk anımsadığım onlardı
önceki gelişimden.

En sıcak günde bile
yüreğimi serinlettiler
taçyapraklarında ışıldayan
emekçi insanın teriyle.

Ve yüz yüze gelmişçesine
bir partizanın ateşiyle
terlettiler avuçlarımı
en soğuk günde bile.

III.

Varna'da gök
sonuna konulmuş nokta
sessizliği başlatan bir cümlenin.
Açıp kapıyor martılar
suskunlukla dokunmuş
bir yörük kilimi gibi
başımın üzerinde.

IV

Varna'da akşam saatleri.
Çınlıyor değişik dillerden şiirler
yıkık duvarları arasında
Roma kaplıcalarının.
Görülen bir düş
binlerce yıldan beri,
alıyor bizi de
kanatları altına.

Varna'da şiir
binlerce yıllık ışığı
ortak bir dil aramanın.
Bir türlü kararmıyor
yaz gecesi o yüzden.

V

Telefonda annemle konuştum.

Yıllar geçip gitmemişti daha,
o sordukça ben susuyordum.
Nerde olduğumu bunca zamandır
bir türlü anlatamıyordum.

Bu kez o sustu ben sordukça,
bıraktığım görüntüyü sordum.
Sözlerimi sordum, kulaklarında kalan.
Nasıl bir şey olduğunu benden ayrılmanın.

Varna'dan annemle konuştum.

2 HAZİRAN DÜŞENLER GÜNÜ BELOGRADÇİK GÖĞÜ ALTINDA LUBOMİR LEVÇEV'İ DİNLERKEN

Bir gözlemevidir ozan --
yalnız bulutlara değil
bakar sıradan bir insanın
günlük dertlerle dolu yaşamına da,
bir yeniyetmeye de bakar
kısalmış paçalarının utancıyla
kalabalık içine çıkamayan.

Bir gözlemevidir ozan --
gökten ateşi indirmenin
coşkusuyla değil yalnız,
açamamış zorladığı kapıyı
açamamış ve iki eli böğründe
kalmışlığın öfkeli hüznüyle de
yoğurur dizelerini kimi zaman.

Bir gözlemevidir ozan --
görür en çıplak toprakta
dolaşan elini rüzgârın,
yalnız tutunmaya çalışan
bir gelincik tohumunu değil
direncin geleneğini de görür
fışkıracak gelincikleri de
bir taşın altından.

Bir gözlemevidir ozan --
soluğunu kattıkça düşenlerin soluğuna
yalnız göklerdeki değil
gözyaşlarının içindeki yıldızlar da
saçar ışıklarını yüreğimize,
yıkar kanımızı aydınlatarak
güneşli ırmaklarla 2 Haziran.

BİR UZUNYOL SÜRÜCÜSÜ

I.

Ben bir uzunyol sürücüsü
işte yine
üçyüz kilometreye vardı yolum.
İşte yine
her dönemeci alırken
babamı duyuyorum:
«İşinin başında görmeli
/derdi/
kimin kim olduğunu anlamak için!»

Ben bir uzunyol sürücüsü
işte yine
yol uzun
yolcu uykuda.
Hazırlanıyor
baştan çıkarmaya
kıvılcım parmaklı rüzgâr.
İşte yine
kapılsam rüzgâra
duyulmaz olacak motor sesi,
gireceğim koynuna
esmer ve çırılçıplak gecenin.

Ben bir uzunyol sürücüsü
işte yine
yüküm özlem
ve merak.
kırkı da İstanbul'dan
kırk yolcumun.
Bilet kesmişim
evlerden
sevdalardan
sınırlar ötesine.
İçlerini burkan ayrılış saatine
geride kalanların.
Bilet kesmişim
kabarıp taşan hüzne.
Sularda oynaşan
ve yüreği serinleten renklerine
günbatımının.
Bilet kesmişim
bilinmeze.
Yüzünü ilk kez
açık edene.

Ben bir uzunyol sürücüsü
işte yine
elim tetik
gözüm yolda.
Söz vermişim
yıldızlı
bir yorgan altında
uyanık kalmaya,
ve duvaklarını
kaldırmaya
dağ başlarının.
Söz vermişim
çarpışmaya tuzaklarla.
Özlemlileri
gezginleri
gurbetçileri
varacağı yere vardırmaya.
İşte yine
gaza basmışım
bir akşamüstü
saat tam altıda.

II.

Ben bir uzunyol sürücüsü
geçerken kır evlerinin önünden
yeni açmış bir gül çıkar karşıma
ilk kez ben duyarım kokusunu.

Ben götürürüm sınırdan sınıra
haberini hörgüçlü tümseklerin,
kimsenin bilmediği bir uygarlık
durmaktadır birinin altında,
binlerce yıldan beri bekleşen
duvarların ve kemiklerin nabzını
ilk kez ben duyarım parmaklarımda.

Ben bir uzunyol sürücüsü
yolum düştükçe ovalara
sönmeye yüz tutmuş çoban ateşlerinden
çekirgeler alırım avuç avuç
sıçrasın da kirpiklerinde
ışığa boğsun diye düşlerini
kara bir uykuda çırpınanların.

Ben bir uzunyol sürücüsü
kimi zaman uzaktan uzağa
seçilmeye başlar bir kentin ışıkları
yolumun üstünde yepyeni bir aşama
şahlanırım yalınyürek
şahlanır altımda araba.

Kimi zaman koskoca bir anıt
tek başına bir alanın ortasında,
sorarım kendi kendime geçerken
kimse görmezse onları
anıtların anlamı ne?

Kimi zaman da bomboş bir sokakta
dönen bir işçi gece vardiyasından,
karşılaşırız dopdolu bakışlarla
ikimizin de varacağı yere
varmamış yolları daha.

İKİ YÖNLÜ RÜZGAR

Kara bir bezin üstüne çizilmişti
yıllar önce İstanbul:
Vakti ve mevsimi gösteren öğle sıcağı,
vapur düdükleri uzaktan uzağa,
satıcı seslerini aralayarak
kulaklara çarpan kornalar,
yem atıldıkça güvercinlere
konup kalkan kanat şakırtıları,
cami içlerine biriken serinlik,
minarenin birinden birdenbire
göğü avcuna almak istercesine
yükseliveren ezan...

Dikerdim kara bir bezin önüne
suretini alacağım insanları,
bir uçtan bir uca ak harflerden
başlarının üstünde bir kemer,
ürkütmekten korkarak harfleri
dururlardı uysal, özenli
altında İSTANBUL yazısının,
çekidüzen verirlerdi yüreklerine
okunaklı çıksın diye suretleri...

Kaçışan üveyikleri yakalardım
ürkek bir genç kızın kaşlarında
ter içinde kalırdı saçdipleri,
bir babanın yanında iki oğul
solukları göğüslerinde, dimdik
yakalardım duydukları güveni,
düşü yakalardım, kaygıyı yakalardım
savrulmuş bakışların altında
çiğnenmiş bıyıkların altında,
bir onulmaz vakti gösterirken
bileklerindeki saat izinli askerlerin...

Bir yabansı bakış hatta bir keresinde
dumanlı doruklardan, uzak yollardan
ne zaman inecek belli değil yeryüzüne,
nasıl tutacak belli değil ellerini,
belli değil nereye yürüyecek, nerde duracak
bir türlü sığmaz üç ayaklı kutuya,
ben geri çekildikçe o üstüme gelir
sureti bir türlü yansımaz ak kağıda...

Hatta bir başka kez, yıllar önce,
kirpikler arasında uçuşan uyku
merceğimin önüne gelip durdu,
sonra bırakmayan gürültüler
doyasıya uyuması için bir çoçuğu,
sonra balonlar yansıdı görüntüye
fabrika bacalarının göğe savurduğu...

Sonra gitgide uzaklaştım ayakaltı köşelerden,
bir rüzgâr esti nişanlılarla, gezginlerle
gurbete çıkan taşralılarla, acemi erlerle aramda,
sonra yerimden oldum, bir rüzgâr itti beni
duvarları dibine sapa mescitlerin, gölgeli avluların,
sonra gitgide azaldı yolunu gözlediğim azık...

Belki de anlamazdım neden esti o rüzgâr
tezgâh başından yeni fırlamış biri
gelip durmasa bir öğle üstü merceğin önüne,
paydosta vakti olmamış değişmeye üstündekileri
vakti olmamış yüzünü ve ellerini yıkamaya
her yanı leke içinde, amâ yine de neşeli
bir elinde kırlardan yeni derlenmiş
sapsarı bir katırtırnağı demeti...

O gün bugündür durduğum yer değişti
üç ayaklı kutuyu indirdim omzumdan
yırtıp attım arkadaki kara bezi
alanlara çıktım, arı kovanı işyerlerine
Galata Kulesi, Hilton, Boğaz Köprüsü
camiler, saraylar, ak köpük martılar
çizili değil artık karşımda İstanbul
birlikte esiyoruz, karşımda değil rüzgâr...

SONRA BİR GÜN

Ben bir kılavuzum
bakmakla görmek arasında

Ben bir kılavuzum
yılların bilediği

İşim gücüm
görünür kılmak
bakılan her şeyi

Bilmiyordum
dünyaya susadıklarını
gezginlerin
önlerine düşüp
kılavuz olmadan önce

Bilmiyordum
bir kenti gezdirmenin
bir yazgıyı açıklamak olacağını
kulak vermeden önce
ne söylediklerine
anıtlarla çeşmelerin

Evet bilmiyordum
neler anlattığını
şu kulenin
şu oymaların
şu sedef çekmecenin
görmüyordum baksam bile
kime karşı
kaçıncı yüzyıldan
kimin eliyle
bakılanla görüleni ayıran
bir peçe vardı hepsinin yüzünde

Sonra bir gün
çekildi peçe
neye baktımsa
başladım görmeye

Sonra bir gün
başladım dile getirmeye
bakıp da gördüklerimi:
«Korunmak için yaptırıldı şu kule
Ceneviz saldırısından»
«Ondördüncü yüzyıldan şu oymalı kapılar»
«Sultan Orhan kestirdi şu gümüş sikkeleri
Bursa'daki saltanatında»

O çarşı senin, bu saray benim
yıllar yılı dolaştım durdum
anlattım durdum İstanbul'u
aktararak dillerine
başka ülkelerden gelenlerin

Kanlı canlı Almanlarla
konuşkan İtalyanlar
deliyürek kızlarla
ağırayak yaşlılar
otellerine dönerken
her akşam doygun, sevinçli
ben de yolunu tuttum evimin
doğrulttum gündeliğimi

Sonra bir gün
anladım ki çekilmesi gereken
bir peçe daha var
bakılanla görülenin arasında

Murassa bir kılıcı övüyordum
soğuk benizli kuzeylilere
bir akşamüstü
sayıp döküyordum
nasıl dövmüş çeliğini
baş silâh ustası sarayın
birden
bir aydınlık içinde kaldım
yeni kesilmiş insan gırtlağının
açılıp kapandığını görmeye başladım
arkadaki duvarda
görmeye başladım birden
fışkırmaya hazırlandığını kanın
birikerek hışırtılarla
kesik gırtlağın ucunda

Başladım o günden sonra
bir peçeyi daha kaldırmaya
baktıklarımın yüzünden
bir kılıç çıkınca karşıma
başladım tutan eli de
kesilen gırtlağı da
fışkıran kanı da anlatmaya

BİR YANIM GÖÇEBE
BİR YANIM ÇAĞDAŞ

İçimde bir rüzgârla
yola çıkmıştım az önce.
Kapamıştım evimin kapısını,
geride kalmıştı Asya —
bin şu kadar yıl geride.
Ama esiyordu yeleleri hâlâ
bir yamaçtan aşağı
süzülürken göçebe atlar,
esiyordu karışarak
deri ve ter kokularına
ve ışıldayan bozkır güneşine
elmacık kemiklerinde atalarımın.
İçimde o rüzgâr
güneşli bir nisan günü
bin şu kadar yıl sonra.

Anımsıyorum o günü.
Evden çıkışımı anımsıyorum.
Aynı yollardan geçmiştim
yürüyerek,
vapura binmiştim anımsıyorum.

Hem sıradan bir gündü, hem değil.

Aynıydı evden çıkışım,
aynıydı geçtiğim yollar,
vapurun iskeleye gelişi,
bir selâmı değiştirişim bir gazeteyle.
Oturduğunı yer bile belki.

Hem sıradan bir gündü, hem değil.

Yıkanık İstanbul görüntüsü
pırıl pırıldı karşımda.
Lodos yoktu, tortusuz bir hava.
Üstünde bir cambaz gibiydim
iki kıyıyı birleştiren
deniz çizgisinin.
Hem belliydi, hem belli değil
uzaklaşıyor muyum birinden
yoksa yaklaşıyor muyum ötekine.

İki kıyı arasında değil de sanki
iki duyarlık arasındaydı yolculuğum.
Gördüğüm, işittiğim, dokunduğum her şey
gerilen bir tel gibi
yansıtmaya hazırdı bugüne
yüzyıllar öncesinin titreşimini.

Onca görüntü arasında örneğin
gözlerimi alıyordu bir dam.
Bakıyordum, kiremitlerden.
el değmemiş kırmızılığı
ilk döşendikleri günün,
vuruveriyordu dünyaya.

Ya da çözünük kara saçlarını bir kız
bir yandan bir yana aktarsa sırtında,
görüyordum çakan o gizli şimşeği.
Döndürüverse bileklerini
kalabalık arasında bir kadın,
görüyordum sıçrayan kıvılcımı bileziğinden.

İplik iplik olmuştu bütün sesler,
ayrılmıştı birbirinden.
Çıkıp geliyordu örneğin bir sözcük
itip kakarak öteki sözcükleri,
ele veriyordu usulca
utançla sakınılmış bir cümleyi.

Neye dokunsa parmaklarım
ele veriyordu pürüzler
yaşayanı en küçük ayrıntıda.
Eriyip gitmişti birdenbire
alışkanlığın gerdiği zar
nesnelerin ve sözcüklerin üstünden.

Hem sıradan bir gündü, hem değil.

Duydum yolculuk ettiğimi
şimdiyle gelecek arasında.
İçimde titreşen bir rüzgâr
bin şu kadar yıldan beri
ve çağdaş bir esinti dudaklarımda
Lubomir Levçev'in dizelerinden.

Duydum geçmek olduğunu göçebeliğin
bir gökkuşağı altından her sabah,
görülen işitilen dokunulan her şeyde
yalnız o günü yaşamak olduğunu,
ve saklamak olduğunu derinlerde bir yerde
bir gün geri dönme umudunu.

Ve duyurdu
Levçev'in bir şiiri,
«Ne zaman
geriye giden
bir yol bulsam,
içimde bile
olsa o yol,
yakıyorum o yolu
hemen»
dedirten duyguyu.

Ve önünden geçtiğim zindanın
taş duvarları arasında boğulan
bir çığlık duyurdu bana
çağdaş soluğunu yüzyılların.
Yüzyıllar öncesinde bir insan
biliyordu duyulmayacağını,
yankılanmayacağını bir daha
hiçbir kulakta hiçbir zaman,
biliyordu ve yenilmiyordu bunun kederine,
biliyordu ve göze alıyordu
bir çığlığa dönüşmeyi duvarlar arasında,
göze alıyordu teslim etmemek için
yüreğinin kandilindeki özgür alevi.
Duydum içime çektiğim havada
bir nisan günü yüzyıllar sonra
çağdaşı olduğumu o insanın.

NOTLAR

İNSAN, BİR DÜŞ. Şiirde adı edilen Madam Ella'yı (Melik) 1980'de Sofya'da yapılan 3. Uluslararası Yazarlar Toplantısı'nda tanıdım. Ermeni asıllıydı ve İstanbul'da doğmuştu. Yedi yaşındayken ailesiyle birlikte göç etmişti. Fransa'da yaşıyordu. Çocukluk dünyasına bağlanışı, düşmanlıklar karşısında derin üzüntülerle titreşen barışçı duygularla dolu insancıl yüreği beni etkiledi.

BİR CAN İÇİN ŞİİR. 1978'de Sofya'da toplanan «Dünya Çocukları Barış Parlamentosu»na her ülkeden çağrılı çocuklar katıldı. Toplantı onuruna kentin dışında bir tepeye bir de anıt dikildi. Çağrılı çocuklar, bu Kampanalar Anıtı'na asılmak üzere kendi ülkelerinde dökülmüş canlar getirdiler. Anıtı gezerken Türkiye adına can getirilmemiş olduğunu görmek bana şiiri esinledi.

VARNA'DA KENDİMLE KONUŞMALAR. 1980 haziranında Varna'daki «Bulgar Edebiyatı Dostları Sempozyumu» sırasında, etkinliklerden biri de halkın önünde şiir okuma saatleriydi. Yer olarak Roma'dan kalma kaplıca yıkıntıları seçilmişti. Akşam saatlerinde bu tarihsel çevre içinde «martı ve uçak kanatları altında» yapılan okumalar, birçok ozanı olduğu gibi beni de etkiledi.

2 HAZİRAN DÜŞENLER GÜNÜ BELOGRADÇİK GÖĞÜ ALTINDA LUBOMİR LEVÇEV'İ DİNLERKEN. Belogradçik, Kuzeybatı Bulgaristan'da küçük bir kent. Lubomir Levçev (d. 1935) çağdaş Bulgar ozanlarının en ünlülerinden biri. Şiirleri dilimize de çevrildi ve kitap olarak yayınlandı. («Haydut Otu», Habora Kitabevi, 1979). 2 haziran 1981 günü adı geçen kentin gözlemevinde çok ilginç bir gösteri yapıldı ve gözlemevinin damından Levçev şiirlerini halka sundu. 2 Haziran günü aynı zamanda tüm Bulgaristan'da savaşlarda düşenlere ayrılmıştır ve ülkenin her yanında törenlerle anılır.

BİR YANIM GÖÇEBE, BİR YANIM ÇAĞDAŞ. Şiirdeki alıntı «Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri»nin üçüncü cildinden. Aktarılan dizeler Levçev'in «Yıldız Yolu» şiirinde yer alıyor. Çevirenler A. Kadir — Gülen Fındıklı.

KİMLİKLERİNİZ LÜTFEN

KEMAL ÖZER

şiir

Her sabah camı açtığımızda
gökyüzü soruyor yukardan
soruyor kim olduğumuzu
adım attığımız her sokak
geçtiğimiz kapılar rastladığımız ağaçlar
dönüş yolumuzdaki akşam rüzgârı

ÖNEMLİ NOT:

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz.

70 Lira